

فیضانِ اذان (فضائلِ اذان)

شیخ طریقت، امیرِ اہلسنت، بانی دعوتِ اسلامی، حضرت علامہ مولانا ابویونس
محمد الیاس عطار قادری رضوی
دامت بركاتہم
العالیہ

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على سيد المرسلين
أما بعد فأعوذ بالله من الشيطان الرجيم بسم الله الرحمن الرحيم

فیضان اذان (فضایل اذان)

این رساله را از اول تا آخر مکمل بخوانید، امکان بیشتر بر این است که
بسیاری از اشتباهات شما در نظر خواهد آمد.

فضیلت درود شریف

تاجدار مدینه، سلطان باقرینه، قرار قلب وسینه صلی الله تعالی علیه وآله وسلّم
ارشاد فرموده اند: کسی که قرآن پاک را خواند، حمد رب تعالی را بجا آورد و
بر نبی صلی الله تعالی علیه وآله وسلّم درود شریف خواند و از رب خود مغفرت را
نیز طلب کرد، گویا که آن شخص نیکی ها را در جای خود نشسته دریافته
است^(۱).

صلّوا علی الحبیّب ! صلی الله تعالی علی محمد

به نسبت چهار حروف "اذان" چهار روایات

مشمول بر فضایل اذان

(۱) در قبر کرم نمی ماند

تاجدار مدینه صلی الله تعالی علیه وآله وسلّم ارشاد می فرمایند: اذان دهنده که
به خاطر ثواب اذان می کند مانند آن شهیدی است که بدنش آلوده باخونست و
وقتی که می میرد در قبر برجسمش کرم قرار نخواهد گرفت^(۲).

(۱) تفسیر الدر المنثور، سورة الناس، ذکر دعاء ختم القرآن، ج ۸، ص ۶۹۸.

(۲) الترغیب والترهیب، کتاب الصلاة، الترغیب فی الأذان وما جاء فی فضله، ۱/۱۱۲، الحدیث (24).

(۲) گنبد موره ای

فرمان رحمت عالم، شاه بنی آدم صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ است: من در جنت رفتم، در آن گنبد موره ای دیدم که خاکش مشک بود، پرسیدم ای جبرئیل! این گنبد برای کیست؟ عرض کرد: برای مؤذنان و ائمه امت شما است^(۱).

(۳) گناه گذشته معاف

ارشاد گرامی قدر سلطان مدینه صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ است: کسی که اذان پنج وقت نماز را بنا بر ایمان و به اراده ثواب بگوید، گناهان قبلی اش بخشیده می شوند و اگر بنا بر ایمان و حصول ثواب در نمازهای پنجگانه دوستانش را امامت کند گناهایی که قبل ازین انجام داده معاف می شوند، ان شاء اللهُ عزوجل^(۲).

(۴) ماهی ها هم استغفار می کنند

در حدیث شریف است که برای اذان دهنده هر چیز دعای مغفرت می کند، تاجائی که ماهی های بین دریا هم دعا می کنند، وقتی که مؤذن اذان می گوید فرشتگان هم تکرار می کنند و وقتیکه از اذان فارغ می شود، فرشتگان تا قیامت برایش دعاء مغفرت می کند، اگر در حال مؤذنی بمیرد بر آن عذاب قبر نخواهد بود و مؤذن از عذاب جان کنی نجات می یابد، از سختی و تنگی قبر نیز مأمون (محفوظ) می باشد^(۳).

(۱) کنز العمال، کتاب الصلاة، الفصل الرابع في أذان والترغيب فيه، 278/7، الحديث (۲۰۸۹۶).

(۲) همان مرجع، ص (279)، شماره حدیث (۲۰۹۰۲).

(۳) ملخص از تفسیر سورة يوسف للغزالي مترجم، ص ۲۱.

فضیلت جواب اذان

تاجدار مدینه صلی الله تعالی علیه وآله وسلم یکبار فرمودند: ای زنان! وقتی که شما اذان واقامت را از بلال رضی الله تعالی عنه می شنوید، همان طوری که او می گوید شما هم بگوئید، الله عزوجل در عوض هر کلمه برای شما صد هزار نیکی می نویسد و یک هزار درجات بلند می فرماید و یک هزار گناه را صاف می کند، زنان این فرمایشات را شنیدند، عرض کردند: این برای زنان است پس برای مردان چیست؟ فرمودند: مردان را دو برابر این است^(۱).

سی و دو میلیون و چهار صد هزار نیکی بدست آرید

برادران عزیز اسلامی! قربان رحمت های خدای عزوجل که برای بدست آوردن نیکی ها، بلندی درجات و بخشش گناهان ما چقدر بر ما آسانی عنایت فرموده اند، مگر افسوس که باوجود این آسانی ها باز هم ما شکار غفلت قرار گرفته ایم، در حدیث مبارکه ایکه قبلاً ذکر شد، فضیلت جواب اذان بیان گردیده بود، اکنون تفصیل آن را ملاحظه فرمائید:

الله اکبر الله اکبر این دو کلمه اند، بهمین ترتیب در اذان مکماً ۱۵ کلمات می باشند، اگر یک خواهر اسلامی یک اذان را جواب داد یعنی چیزی که مؤذن می گوید تکرار نماید آن را / ۱۵۰۰۰۰۰ نیکی می رسد پانزده هزار درجات بلند می شود و پانزده هزار گناه بخشیده می شود و برای برادران اسلامی این همه دو برابر می باشد، در اذان فجر دو بار الصلاة خیر من النوم هست، پس اذان فجر هفده کلمات شدند و در جواب اذان فجر / ۱۷۰۰۰۰۰ نیکی، ۱۷ هزار بلندی درجات و ۱۷ هزار بخشش گناهان رسید و برادران اسلامی را دو برابر، در

(۱) کنز العمال، کتاب الصلاة، الفصل الرابع في أذان والترغيب فيه، ۲۸۷/۷، الحديث (۲۱۰۰۵).

اقامت دوبار "قد قامت الصلاة" هم می باشد که این هم ۱۷ کلمات گردید و در اقامت هم ثواب همان اذان فجر می رسد، الحاصل اگر خواهر اسلامی ای بااهتمام در جواب اذان پنجگانه و اقامت نماز پنجگانه روزانه موفق گردید پس او را روزانه بی شمار نیکی ها می رسد، بی شمار درجات بلند می شوند و بی شمار گناهان معاف می گردند، همچنین برادران اسلامی اگر این عمل را انجام دهند اجر شان دو برابر خواهران خواهد بود.

جواب دهنده اذان جنتی گردید

حضرت ابو هریره رضی الله تعالی عنه می فرماید که: یک شخصی که آن قدر زیاد نیک عمل نبود فوت گردید، رسول الله صلی الله تعالی علیه وآله وسلم در حضور صحابه کرام رضی الله تعالی عنهم فرمودند: آیا میدانید که آن شخص را خداوند عزوجل به بهشت داخل فرموده اند؟ صحابه متعجب گردیدند؛ زیرا که به ظاهر این شخص آن قدر نیک عمل بنظر نمی رسید؛ لهذا یک صحابی رضی الله تعالی عنه بخانه اش رفت و از زن بیوه اش پرسید که اگر شوهرت یک عمل خاصی انجام داده برایم بگوئید، آن زن جواب داد: من از او چنان عمل خاصی ندیده ام، اما چیزی که از او دیده ام این است که وقتی که صدای اذان را می شنید اگر شب بود و یا روز حتماً جواب اذان را میداد^(۱)،

الله عزوجل او را رحمت فرماید و به سبب او ما را مغفرت فرماید.

---

(۱) ملخص از ابن عساکر، ج ۴۰، ص ۴۱۲، ۴۱۳.

طریقه جواب اذان و اقامت

مؤذن را لازمست که کلمات اذان را طوری بگوید که در میان کلمات کمی توقف داشته باشد، الله اکبر الله اکبر هر دو را یکجا باهم ادا نماید (بدون سکنه بگوید از اینکه باهم گفته میشود) یک کلمه است بعد از این دو کلمه توقف نموده (یعنی خاموش شود) و اندازة توقف اینقدر باشد که جواب دهنده بتواند تکرار نماید، ترک سکنه مکروهست و اعاده چنین اذان مستحب است^(۱)، جواب دهنده را لازم است که وقتی مؤذن الله اکبر، الله اکبر گفت و خاموش شد، آن وقت الله اکبر الله اکبر بگوید، بهمین ترتیب کلمات دیگر را جواب دهد، وقتیکه مؤذن بار اول اشهد ان محمدا رسول الله گفت جواب دهنده بگوید:

صَلَّى اللهُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ. معنی: درود باد بر تو یا رسول الله

وقتیکه بار دوم گفت: أشهد أن محمداً رسول الله جواب دهنده بگوید:

قُرَّةُ عَيْنِي بِكَ يَا رَسُولَ اللهِ^(۲) معنی: یا رسول الله از یاد گرامی تو چشم هایم سرد می شود.

و هر بار ناخن انگشت های سبابه (شصت) را بوسیده بر چشم ها ببرد و در آخر بگوید:

اللَّهُمَّ مَتَّعْنِي بِالسَّمْعِ وَالْبَصَرِ معنی: خدایا مرا از نیروی شنوایی و بینائی بهره مند فرما.

(۱) الدر مختار مع رد المحتار، ج ۲، ص ۶۶.

(۲) الدر مختار مع رد المحتار، ج ۱، ص ۲۹۳.

کسی که چنین کرد تاجدار مدینه صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ او را با خود به بهشت داخل می فرماید^(۱)، در جواب حَيِّ عَلَى الصَّلَاةِ وَحَيِّ عَلَى الْفَلَاحِ هر چار بار بگوید: لا حول ولا قوة الا بالله و بهتر این است که هر دو را بگوید یعنی آنچه مؤذّن گوید آن را هم بگوید و لا حول هم بگوید و این را هم بگوید:

مَا شَاءَ اللهُ كَانَ وَمَا لَمْ يَشَأْ
و آنچه نخواست نشد.

لَمْ يَكُنْ^(۲).

در جواب الصلاة خیر من النوم بگوید:

صَدَقْتُ وَبَرَرْتُ وَبِالْحَقِّ
و تو حق گفته ای.

نَطَقْتُ^(۳)

جواب اقامت مستحب است جواب آن هم بهمین ترتیب بوده، اما فرق این است که در جواب قد قامت الصلاة بگوید:

أَقَامَهَا اللهُ وَأَدَامَهَا مَا دَامَتْ
و باشد تازمانی که زمین و آسمان موجود است.

السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ^(۴)

(۱) ايضاً

(۲) در مختار معه رد المحتار، ج 2، ص 82، عالمگیری، ج 1، ص 57.

(۳) ايضاً، ص 83.

(۴) عالمگیری، ج 1، ص 57.

۱۴ گل مدنی اذان

(۱) اگر نمازهای فرض در پنج وقت بشمول نماز جمعه باجماعت اولی در مسجد به وقت معین اداء شود برای آن اذان سنت مؤکده است و حکم آن مثل واجب است که اگر در آنجا اذان گفته نشود تمام ساکنین آن گنهگار می شوند^(۱).

(۲) اگر شخصی در بین شهر درخانه اش نماز بخواند اذان مسجد همان محل برایش کافیتست مگر اذان گفتن بازهم مستحب است^(۲).

(۳) اگر شخصی بیرون از شهر در روستا، باغ یا کشتزار وغیره باشد و آن محل نزدیک است پس اذان شهر یا روستا کافی است، مگر بازهم اذان گفتن بهتر است و اگر نزدیک نبود اذان کافی نیست حدّ قریب این است که صدای اذان اینجا بدانجا شنیده شود^(۳).

(۴) مسافر اگر اذان واقامت نگفت یا تنها اقامت نگفت مکروه است و اگر تنها اقامت گفت پس مکروه نیست مگر بهتر این است که اذان هم گفته شود اگر تنها باشد و یا دیگر همراهی هم داشته باشد فرقی ندارد^(۴).

(۵) اذان باید با شروع وقت گفته شود، اگر قبل از وقت گفته شود یا شروع شده و دوران وقت اذان بیاید، در هر دو صورت اذان دوباره اعاده شود^(۵). بر مؤذنان لازم است که نقشه نظام الاوقات را در نظر داشته باشند بعضی مؤذنین قبل از وقت معینه اذان را شروع می کنند، در خدمت امامان محترم و

---

(۱) الدر مختار مع رد المحتار، ج ۲، ص ۶۲

(۲) الدر مختار مع رد المحتار، ج ۲، ص ۶۲.

(۳) عالمگیری، ج ۱، ص ۵۴.

(۴) الدر مختار مع رد المحتار، ج ۲، ص ۷۸.

(۵) عالمگیری، ج ۱، ص ۵۴.

انتظامیة مربوطه مدنی التجاء است که آنها هم این مسئله را در نظر داشته باشند.

(۶) زنان اگر نماز خود را و یا قضائی می خوانند، گفتن اذان واقامت بر آنها مکروهست^(۱).

(۷) زنان را نماز جماعت خواندن مکروه تحریمیست^(۲).

(۸) پسر بچه هوشیار و سنجیده هم اذان داده می تواند^(۳).

(۹) اذان بی وضو صحیح است مگر گفتن کلمات اذان بی وضو مکروهست^(۴).

(۱۰) اذان خنثی، فاسق اگرچه عالم باشد، نشه کننده، دیوانه، بی غسل و بچه ناسنجیده مکروه بوده اذان همه آنها باید اعاده گردد^(۵).

(۱۱) اگر مؤذن امام هم باشد بهتر است^(۶).

(۱۲) بیرون از مسجد رو به قبله ایستاده شده انگشتها را در گوش ها برده به آواز بلند اذان گفته شود، مگر از اندازه توانائی صدا را بلند کردن مکروهست^(۷).

(۱۳) هنگام گفتن حی علی الصلاة دهن بسمت راست و گفتن حی علی الفلاح به سمت چپ گردانده شود اگرچه اذان بخاطر نماز نباشد مثلاً در گوش بچه گفته شود این گرداندن فقط برای دهن است همه بدن گردانده نشود^(۸).

---

(۱) خلاصة الفتاوي، ج ۱، ص ۴۸.

(۲) البحر الرائق، ج ۱، ص ۶۱۴.

(۳) عالمگیری، ج ۱، ص ۵۴.

(۴) مراقی الفلاح معه حاشیة الطحطاوي، ص ۱۹۹، فتاوی رضویه ج ۵، ص ۳۷۳.

(۵) الدر مختار مع رد المحتار، ج ۲، ص ۷۵.

(۶) الدر مختار مع رد المحتار، ج ۲، ص ۸۸. عالمگیری، ج ۱، ص ۵۴.

(۷) عالمگیری، ج ۱، ص ۵۵.

(۸) الدر مختار مع رد المحتار، ج ۲، ص ۶۶.

بعضی مؤذنین هنگام رسیدن به صلاة و فلاح با ناز و نزاکت چهره را بسمت راست و چپ کمی متمایل می سازند که این روش اشتباه است، اندازة درست این است که اول بطور صحیح صورت (چهره) بطرف راست و چپ گردانده شده بعد لفظ حی شروع به گفتن شود.

(۱۴) در اذان فجر بعد از حی علی الفلاح گفتن الصلاة خیر من النوم مستحب است^(۱). اگر گفته نشود باز هم اذان اداء می شود^(۲).

به نسبت ۹ حروف اذان بلالی ۹ گل مدنی جواب اذان

(۱) علاوه از اذان نماز جواب اذان های دیگر هم داده می شود، مثلاً اذان وقت بچه نوزاد^(۳).

(۲) مقتدی ها باید جواب اذان خطبه ها را هرگز ندهند، احتیاط همین است. بلی اگر این جواب اذان یا دعای بین دو خطبه در دل گفته شود وبا زبان اصلاً تلفظ نگردد اشکالی در این نخواهد بود، واگر امام یعنی خطیب با زبان هم جواب اذان را بدهد یا دعا کند بلا شبه جایز است^(۴).

(۳) برشنونده اذان جواب دادن آن حکم است^(۵)، جنب یعنی (کسی که به سبب جماع یا احتلام برآن غسل لازم است) هم اذان را جواب می دهد، البته زنی که دارای حیض و نفاس باشد، کسی که به شنیدن خطبه مصروف است، کسی

---

(۱) الدر مختار مع رد المختار، ج ۲، ص ۶۷.

(۲) قانون شریعت، ص ۷۷.

(۳) رد المختار، ج ۲، ص ۸۲.

(۴) فتاوی رضویه شریف جدید، ج ۸، ص ۳۰۱، ۳۳۰.

(۵) عالمگیری، ج ۱، ص ۵۷.

- که مصروف به ادای نماز جنازه است و کسی که مشغول به قضای حاجت یا درحالت جماع می باشد، بر آنها جواب اذان لازم نیست^(۱).
- (۴) وقتی که اذان شروع شد تا مدت ادای اذان، سلام و کلام، جواب سلام و تمام کارها باید متوقف شوند تا جائی که تلاوت قرآن هم باشد، اذان را خوب با توجه جواب داده شود، در اقامت هم بهمین ترتیب سکوت رعایت گردد^(۲).
- (۵) در جریان اذان، رفتن، گشتن، غذا خوردن، ظرف یا چیزی را برداشتن، گذاشتن، بایچه های کوچک بازی کردن، با اشاره گفتگو کردن و غیره همه را متوقف کردن مناسب است.
- (۶) کسی که در جریان اذان مشغول گفتگو باشد خاتمه آن شخص معاذالله بدخواهد شد^(۳).
- (۷) در راه مصروف رفتن بود که صدای اذان را شنید بهتر این است که تا ختم اذان ایستاده شده خاموشانه به اذان گوش داده جواب بدهد^(۴).
- (۸) اگر کسی چند اذان شنید بر آن جواب دادن اذان اول است و اگر جواب همه را بدهد بهتر است.
- (۹) اگر در وقت اذان جواب نداد، اگر زیاد دیر نشده باشد جواب بدهد^(۵).

(۱) مراقی الفلاح معه حاشیة الطحطاوی، ص ۲۰۳.

(۲) الدر مختار مع رد المحتار، ج ۲، ص ۸۶. عالمگیری، ج ۱، ص ۵۷.

(۳) بهار شریعت، حصه ۳، ص ۳۶.

(۴) عالمگیری، ج ۱، ص ۵۷.

(۵) رد المحتار، ج ۲، ص ۸۱.

به نسبت هفت حروف یا مصطفی هفت گل مدنی اقامت

(۱) اگر اقامت کننده در مسجد عقب امام برابر با پشت امام قرار گیرد بهتر است اگر عقب امام جای نرسد، پس به سمت راست قرار داده باشد مناسب تر است^(۱).

(۲) اقامت از اذان هم بیشتر سنت تأکیدی است^(۲).

(۳) اقامت را جواب دادن مستحب است^(۳).

(۴) کلمات اقامت زود زود گفته شوند و در بین آنها سکنه نشود^(۴).

(۵) در اقامت نیز هنگام گفتن حی علی الصلاة و حی علی الفلاح چهره به راست و چپ گردانده شود^(۵).

(۶) اقامت حق کسی است که اذان می دهد، با اجازه اذان دهنده می تواند دیگری اقامت کند و اگر کسی بدون اجازه اقامت کرد که باعث ناراحتی مؤذن گردید مکروه است^(۶).

(۷) اگر شخصی در وقت اقامت آمد پس بر آن ایستاده انتظار کردن مکروه است بلکه بنشینند مثل این که دیگران در مسجد قرار دارند او هم بنشیند و آن وقت بایستند که مکبر بر کلمه حی علی الفلاح برسد، همین حکم بر امام می باشد^(۷).

---

(۱) ملخص از فتاوی رضویه، ج ۵، ص ۳۷۲.

(۲) الدر مختار مع رد المحتار، ج ۲، ص ۶۸.

(۳) عالمگیری، ج ۱، ص ۵۷.

(۴) الدر مختار مع رد المحتار، ج ۲، ص ۶۸.

(۵) الدر مختار مع رد المحتار، ج ۲، ص ۶۶.

(۶) عالمگیری، ج ۱، ص ۵۴.

(۷) ایضاً ص ۵۵.

به نسبت یازده " حروف " یا غوث الاعظم "

۱۱ مستحب مواقع ادای اذان

- (۱) درگوش بچه نوزائیده،
- (۲) درگوش غم زده،
- (۳) وفالچ زده،
- (۴) وانسان بد اخلاق و غضبناک،
- (۵) و حیوان دیوانه،
- (۶) وقت شدت جنگ،
- (۷) وقت آتش سوزی،
- (۸) بعد از دفن میت،
- (۹) وقت سرکشی جن،
- (۱۰) راه در جنگل فراموش شده است و کسی برای رهنمائی نیست،
- (۱۱) وقت فراگیری وبا نیز اذان دادن مستحب است^(۱).

اذان دادن در مسجد خلاف سنت است

در عصر و زمان امروزی اذان دادن اکثراً داخل مساجد رایج گردیده که این امر خلاف سنت است. در عالم گیری و غیره است که اذان بیرون از مسجد گفته شود، در مسجد اذان داده نشود^(۲).

آقای من، امام اهل سنت، حضرت علامه امام احمد رضا خان علیه رحمة الرحمن می فرماید: یک بار هم ثابت نگردیده که حضور اقدس صلی الله تعالی علیه وآله وسلم

---

(۱) الدر مختار مع رد المحتار، ج ۲، ص ۵۰.

(۲) عالمگیری، ج ۱، ص ۵۵.

در داخل مسجد اجازة اذان داده باشد^(۱)، سیدی اعلیٰ حضرت رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ بازهم می فرمایند، در داخل مسجد اذان دادن گستاخی در دربار الهی و مسجد است^(۲)، پائین از صحن مسجد، جائی که کفش ها در آورده می شوند، آنجا خارج از مسجد بوده در آنجا اذان دادن بلا تکلف مطابق سنت است^(۳). اذان ثانی جمعه که درین زمان (قبل از خطبه) بداخل مسجد رو بروی منبر خطیب اداء می گردد این هم خلاف سنت است، اذان ثانی جمعه نیز باید بیرون از مسجد خوانده شود، مگر این که مؤذن رو بروی خطیب قرار گیرد^(۴).

ثواب صد شهید را بدست آرید

سیدی اعلیٰ حضرت رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ می فرماید: احیای سنت بر علماء بالاخص فرض و وظیفه ایشان است و بر هر مسلمانی که ممکن باشد بر آن حکم عام است بر مسلمانان هر شهر لازم است که در شهر خود یا کم از کم در مساجد محلی خود این سنت اذان نماز و اذان ثانی جمعه را در بیرون از مساجد زنده کرده ثواب صد، صد شهید را دریافت نمایند^(۵).

ارشاد باسعادت رسول الله صلی الله تعالی علیه وآله وسلم است که اگر کسی در وقت فساد امت سنت مرا مستحکم داشته باشد آن را ثواب صد شهید می رسد. بیهقی این را در زهد روایت کرده است^(۶)،

---

(۱) فتاوی رضویہ تخریج شدہ، ج ۵، ص ۲۱۴.

(۲) فتاوی رضویہ تخریج شدہ، ج ۵، ص ۴۱۱.

(۳) فتاوی رضویہ تخریج شدہ، ج ۵، ص ۴۰۸.

(۴) فتح القدیر، ج ۲، ص ۲۹.

(۵) فتاوی رضویہ تخریج شدہ، ج ۵، ص ۴۰۳.

(۶) مشکاة المصابیح، کتاب الإیمان، باب الاعتصام بالکتاب والسنة، الفصل الثانی، ص ۳۰.

برای تفصیل این مسئله فتاوی رضویه جلد ۵ باب الاذان والاقامة را مطالعه فرمائید.

قبل از اذان این درود پاک را بخوانید

قبل از اذان و اقامت بسم الله الرحمن الرحيم خوانده این چهار صیغه درود

سلام را بخوانید:

الصلاة والسلام عليك يا رسول الله

وعلى آلك وأصحابك يا حبيب الله

الصلاة والسلام عليك يا نبي الله

وعلى آلك وأصحابك يا نور الله

بعد برای فصل بین درود و سلام و اذان این اعلان کرده شود:

احترام اذان را داشته گفتگو و کاروبار را متوقف سازید و جواب اذان را

بدهید تا نیکی های بسیار بدست آرید.

بعد از آن اذان دهید، درمیان درود و سلام و اقامت نیز این اعلان بشود:

نیت اعتکاف نمائید، اگر مبایل همراه دارید خاموش نمائید.

قبل از اذان و اقامت تسمیه و چهار صیغه مخصوص درود و سلام را با شوق

مدنی التجاء می کنم که بدین سبب برای بنده نیز اندکی وسیله ثواب جاریه

فراهم گردد، و مشوره فصل یعنی فاصله بین درود و سلام و اذان را از فیضان

فتاوی رضویه تقدیم نموده ام، چنانچه در جواب یک استفتاء امام اهل سنت

رحمة الله تعالى علیه می فرمایند: درود خواندن قبل از اقامت اشکالی ندارد اما قبل از

اقامت فصل (یعنی فاصله یا علیحدگی) می خواهد، یا صدای درود شریف از

صدای اقامت مثلاً صدای درود شریف به نسبت اقامت اندکی پست پائین تر

باشد تا فرق بین درود واقامت باشد که عوام را درود شریف جزء اقامت معلوم نشود^(۱).

وسوسه:

در زمان حیات ظاهری تاجدار مدینه صلی الله تعالی علیه وآله وسلم و خلفای راشدین علیهم الرضوان قبل از اذان درود شریف خوانده نمی شد؛ لهذا این عمل بدعت سیئه و گناه است (معاذ الله عزوجل).

جواب وسوسه:

اگر این قاعده تسلیم کرده شود که کاری که در آن زمان نشده و اکنون انجام دادن آن بدعت سیئه و گناه است پس نظام جهان درهم و برهم می شود، از مثالهای زیادی که در اینمورد وجود دارد فقط ۱۲ مثال را تقدیم می کنم که در زمان مبارک پیامبر صلی الله تعالی علیه وآله وسلم واصحاب کرام رضی الله تعالی عنهم نبوده و الا آن همه آن را بر خود لازم می دانند.

(۱) در قرآن کریم نقطه گذاری و اعراب را حجاج بن یوسف در سنه ۹۵ هـ ق انجام داد.

(۲) همین شخص بر تمام شدن آیات بطور علامات نقطه گذاری کرد.

(۳) قرآن پاک را چاپ کرد.

(۴) در وسط مسجد برای ایستادن امام در آن زمان محراب نبود، در زمان ولید مروانی سیدنا عمر بن عبد العزیز رضی الله تعالی عنه ایجاد کرد که امروز هیچ مسجدی از آن خالی نیست.

(۵) شش کلمه،

(۶) علم صرف و نحو،

(۷) علم حدیث و اقسام احادیث،

---

(۱) فتاوی رضویه تخریح شده، ج ۵، ص ۲۸۶.

(۸) درس نظامی،

(۹) چهار سلسله طریقت و شریعت،

(۱۰) نیت نماز بر زبان،

(۱۱) سفر حج به وسیله هواپیما

(۱۲) جهاد توسط سلاح های جدید تکنولوژی

این همه کارها در آن زمان مبارک نبود، لیکن امروز کسی اینها را گناه نمی گوید پس قبل از اذان درود و سلام بر سید و آقای عالمیان صلی الله تعالی علیه وآله و سلم خواندن چرا بدعت سیئه و گناه باشد! بخاطر داشته باشید که در هر معامله ای که دلیل کافی بر عدم جواز آن معامله وجود داشته نباشد این خود دلیل بر جواز آن است، هر آن چیز جدیدی را که شریعت ممنوع نکرده باشد، بدعت حسنه و مباح یعنی بدعت نیک و جائز است و این امر مسلم است که خواندن درود شریف قبل از اذان در هیچ حدیثی نهی نگردیده؛ لهذا این خود دلیل بر اجازت خواهد بود، چنانچه ایجاد سخنان مفید و کارهای خوب را در اسلام، تاجدار مدینه سید الانبیاء صلی الله تعالی علیه وآله و سلم خودش ارشاد و ترغیب فرموده اند که در صحیح مسلم، باب کتاب العلم این فرمان اجازت نشان، سلطان دو جهان صلی الله تعالی علیه وآله و سلم موجود هست:

«مَنْ سَنَّ فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةً حَسَنَةً،
فَعَمِلَ بِهَا بَعْدَهُ، كُتِبَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِ
مَنْ عَمِلَ بِهَا. وَلَا يَنْقُصُ مِنْ
أَجُورِهِمْ شَيْءٌ»^(۱).

کسی که بین مسلمانان روش
نیکی را جاری کرد، و پس از آن بر آن
روش عمل گردید اجر عمل کننده آن
روش بر اعمال نامه جاری کننده آن
فعل تحریر می گردد و از ثواب کننده
آن هیچ کم نخواهد شد.

(۱) صحیح مسلم، کتاب العلم، باب من سنّ في الإسلام الخ، ص ۱۴۳۸، الحدیث (۱۵-۱۰۱۷).

مطلب این که اگر در اسلام روش خوبی را کسی ایجاد می کند مستحق ثواب بزرگی خواهد بود، پس بلاشک آن خوش نصیبی که خواندن درود و سلام را قبل از اذان و اقامت رائج نموده مستحق اجر بوده. اگر مسلمانان تا قیامت براین راه و روش عمل می کنند ایشان را هم ثواب میرسد و جاری کننده را هم می رسد و در ثواب هر دو گروه کمی نخواهد شد.

بعضی اوقات ممکن در ذهن کسی این سوال خطور کند که در حدیث شریف است که: کل بدعة ضلالة وکل ضلالة فی النار^(۱)، یعنی هر بدعت گمراهی است و هر گمراهی در جهنم برده می شود، و در یک حدیث دیگر آمده است: شرّ الأمور محدثاتها وکلّ بدعة ضلالة^(۲)، و بدترین چیزها چیزی است که نوپیدا کرده شده است و هر بدعت سبب گمراهی است، معنی این حدیث چیست؟ جوابش این است که حدیث شریف حق است، در اینجا مراد از بدعت سیئه یعنی بدعت بد است و یقیناً هر آن بدعت گناه است که خلاف سنتی باشد و یا سنتی را محو کند. چنانچه سیدنا شیخ عبدالحق محدث دهلوی رحمه الله تعالی علیه می فرماید: بدانکه هر چه پیدا شده بعد از پیغمبر صلی الله تعالی علیه وآله وسلم بدعت است، و از آنچه مخالف آن باشد بدعت و ضلالت خوانند و کلّ بدعة ضلالة محمول بر این است^(۳).

یعنی بدعتی که موافق با اصول و قواعد سنت و مطابق آن قیاس شده است (یعنی خلاف شریعت و سنت نباشد) آن را بدعت حسنه می گویند و اگر خلاف آن باشد، بدعت و گمراهی گفته می شود.

(۱) سنن النسائی، کتاب صلاة العیدین، باب کیف الخطبة، ص ۲۱۹۳، شماره حدیث (۱۵۷۹).

(۲) صحیح مسلم، کتاب الجمعة، باب تخفیف الصلاة و الخطبة، ص ۴۳۰، شماره حدیث (۴۳-867).

(۳) اشعة اللمعات، کتاب الإيمان، باب الإعتصام بالکتاب و السنة، الفصل الأول، ج ۱، ص ۱۳۵.

اذان

اللَّهُ أَكْبَرُ ط اللَّهُ أَكْبَرُ ط اللَّهُ أَكْبَرُ ط اللَّهُ أَكْبَرُ ط

خدا از همه بزرگتر است، خدا از همه بزرگتر است، خدا از همه بزرگتر است، خدا از همه بزرگتر است،

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ط أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ط

من گواهی میدهم که بجز خداوند معبود دیگری نیست، من گواهی میدهم که بجز خداوند معبود دیگری نیست،

أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ ط أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ ط

من گواهی میدهم که حضرت محمد رسول خدا است، من گواهی میدهم که حضرت محمد رسول خدا است،

حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ ط حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ ط

بر نماز خواندن بیائید، بر نماز خواندن بیائید،

حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ ط حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ ط

برای رستگاری بیائید، برای رستگاری بیائید،

اللَّهُ أَكْبَرُ ط اللَّهُ أَكْبَرُ ط لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ط

خدا از همه بزرگتر است، خدا از همه بزرگتر است، بجز خداوند معبود دیگری نیست

دعای اذان

بعد از اذان مؤذن و سامعین درود شریف خوانده این دعا را بخوانند.

اللَّهُمَّ رَبَّ هَذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ وَالصَّلَاةِ الْقَائِمَةِ

ای الله (عزوجل) و ای مالک این دعوت کامله و نماز قائمه

آتِ سَيِّدَنَا مُحَمَّدَ بْنَ الْوَسِيْلَةِ وَالْفَضِيْلَةَ وَالذَّرَجَةَ الرَّفِيْعَةَ

سید و آقای ما حضرت محمد (صلی الله تعالی علیه وآله وسلم) را وسیله و فضیلت و درجه عالیہ عطا فرما

وَابْعَثْهُ مُقَامًا مَحْمُودًا الَّذِي وَعَدْتَهُ وَارْزُقْنَا شَفَاعَتَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

و او را در آن مقام محمود مستقر فرما که ذات اقدس او را وعده فرموده اند، شفاعت او را در محشر نصیب ما بفرما

إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ ط بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

بیشک تو وعده خلافی نمیکنی. بر ما رحمت فرما رحم کننده بالا تر از همه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بنام الله شروع می کنیم که بسیار مهربان و نهایت بخشنده است.

ایمان مفصل

آمَنْتُ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ

ایمان آوردم بخدا و ملائکه هایش و کتابهایش و بر رسولان او بر روز قیامت

وَالْقَدْرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى وَالْبَعْثِ بَعْدَ الْمَوْتِ

و بر آنکه خیر و شر از طرف خدا هست و بر زنده شدن بعد از موت

ایمان مجمل

آمَنْتُ بِاللَّهِ كَمَا هُوَ بِأَسْمَائِهِ وَصِفَاتِهِ وَقَبِلْتُ

ایمان آوردم بر خدا چنانچه ذات پاکش با نام و صفاتش هست و قبول کردم

جَمِيعَ أَحْكَامِهِ إِقْرَارًا بِاللِّسَانِ وَتَصَدِيقًا بِالْقَلْبِ

تمام احکام او را. بزبان اقرار می کنم و بددل تصدیق می کنم

اول کلمه طیب

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَّسُولُ اللَّهِ

بجز الله معبود دیگری نیست، محمد (صلی الله تعالی علیه وآله وسلم) رسول خدا است.

دوم کلمه شهادت

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ط

من گواهی میدهم که بجز الله معبود دیگری نیست، او تنهاست هیچ شریکی او را نیست

أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

و گواهی میدهم که بی شک محمد (صلی الله تعالی علیه وآله وسلم) بنده خدا و رسول او است.

سوم کلمه تمجید

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ ط

الله پاک است و همه خوبی ها برای خدا است و بجز الله معبود دیگری نیست و الله از همه بزرگتر است،

وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ ط

طاقت نجات از گناهان و توفیق نیکی کردن نیست، مگر از طرف خدای که از همه بلند و با عظمت است.

چهارم کلمه توحید

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ۚ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ

بجز الله معبود دیگری نیست، او تنهاست، او را شریکی نیست، او را است پادشاهی و همه خوبی برای اوست،

يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ ۚ أَبَدًا ۚ ذُو الْجَلَالِ

او زنده میکند و می میراند و او زنده است هرگز نمی میرد، صاحب جلالت

وَالْإِكْرَامِ ۚ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۚ

و بزرگیست، نیکی ها بدست اوست و او بر هر چیز قادر است.

پنجم کلمه استغفار

أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ رَبِّي مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ ۚ أَدْنَبْتُهُ عَمْدًا أَوْ خَطَأً

من از الله بخشش می خواهم که پروردگار من است، از هر گناهی که دانسته انجام دادم و یا ندانسته (اشتباهاً)

سِرًّا أَوْ عَلَانِيَةً ۚ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ مِنَ الذَّنْبِ الَّذِي أَعْلَمُ

مخفیانه انجام دادم یا آشکارا و به بارگاه او توبه می کنم از آن گناهی که میدانم

وَ مِنَ الذَّنْبِ الَّذِي لَا أَعْلَمُ إِنَّكَ أَنْتَ

و از آن گناهی که میدانم، ای الله بی شک تو

عَلَامُ الْغُيُوبِ ۚ وَسَتَّارُ الْعُيُوبِ ۚ وَغَفَّارُ الذُّنُوبِ ۚ

دانای غیوب هستی و پوشنده عیبهای و بخشنده گناهانی

وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ

و طاقت نجات از گناهان و توفیق انجام دادن نیکی نیست مگر به استعانت الله که از همه بلند و با عظمت است.

ششم کلمه رد کفر

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ أُشْرِكَ بِكَ شَيْئًا وَأَنَا أَعْلَمُ بِهِ

ای الله من پناه ترا می خواهم از آن کلمه ای که چیزی را بر تو شریک سازم و درحالیکه میدانم آنرا

أَسْتَغْفِرُكَ لِمَا لَا أَعْلَمُ بِهِ تَبْتُ عَنْهُ وَتَبَّرَاتُ مِنَ الْكُفْرِ

و بخشش می خواهم از تو از آن شرکی که نمیدانم آنرا توبه کردم از آن و بیزار شدم از کفر

وَالشِّرْكَ وَالْكَذِبَ وَالْغَيْبَةَ وَالْبِدْعَةَ وَالنَّمِيمَةَ

و از شرک و از دروغ و از غیبت و از بدعت و از نمایی (سخن چینی)

وَالْفَوَاحِشِ وَالْبُهْتَانِ وَالْمَعَاصِي كُلِّهَا وَأَسَلَمْتُ

و از بیحیائی ها و از بهتان و از تمام گناهان و من اسلام آوردم

وَأَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ

ومی گویم بغیر از خدا چیز دیگری سزاوار عبادت نیست محمد (صلی الله تعالی علیه وآله وسلم) فرستاده خدا هست.